

MKCRP00A7DPL

MK-S 16 193/2016

Návrhový a evidenční list nemateriálního statku tradiční lidové kultury
k zápisu do Seznamu nemateriálních statků
tradiční lidové kultury České republiky

I. IDENTIFIKACE NAVRHOVANÉHO STATKU

1. Název statku navrhovaného k zápisu do Seznamu:

**Velikonoční obchůzky s Jidáši na Bučovicku
(v rámci velikonočního hrkání a klapání)**

2. Periodicita projevu statku:

Velikonoční hrkání a klapání je obyčej typický pro tzv. velikonoční třídní, Zelený čtvrtek, Velký pátek a Bílou sobotu. Podle křesťanské tradice v tyto dny utichají zvony na věžích kostelů a kaplí (na uctění památku umučení a zmrtvýchvstání Ježíše Krista) a jejich zvuk nahrazují dřevěné nástroje v rukou chlapců, obcházejících několikrát denně vesnici. Součástí velikonočního hrkání a klapání jsou v některých oblastech naší republiky obchůzky s Jidáši, konající se na Velký pátek nebo Bílou sobotu. Na Bučovicku chodí s hrkači Jidáš ve většině případů v pátek odpoledne, a to ve dvou termínech, v 15 a 17 hodin. Důvodem patnácté hodiny je údajná Ježíšova smrt. Toliko v jedné obci chodí Jidáš na Bílou sobotu v 9 hodin dopoledne.

3. Stručný popis statku:¹

Obchůzka s Jidášem je často archaicky nazývána *honěním Jidáše*. Skutečné honění spočívalo v tom, že po mši vyběhl z kostela ven maskovaný chlapec a ostatní hoši ho honili. Když ho chytli, ostatní mu hrčeli a klapali kolem hlavy a pokřikovali popěvky o nevěrném Jidášovi a nevěrných židech. Jedním ze zdrojů lidového „honění Jidáše“ mohly být středověké pašijové hry. Na utváření vesnického obyčeje s Jidášem se podílely lidové tradice obřadního ničení symbolických figurín v přechodovém čase konce zimy a počátku „nového léta“ a pálení ohňů. Jidáše tudíž nejen honili, ale i topili, věšeli, shazovali z kostelní věže a pálili. Neúspěšné byly pokusy o christianizaci tohoto lidového obyčeje, například pálení tzv. Jidášovy brady, tyče s koudelí, která trčela z kazatelny. Honění Jidáše se v obcích Bučovicka sice vyskytuje, ale v jiné podobě, než jak bylo praktikováno v minulosti.

Přibližně od druhé poloviny 19. století a průkazněji od 20. let 20. století je doložena tradice velikonočního hrkání a klapání a zároveň obchůzka s Jidášem ve 14 lokalitách Bučovicka, ve kterých probíhal výzkum M. Palowské od 90. let 20. stol. až do současnosti.

Iniciátory obchůzek s Jidáši v obcích na Bučovicku jsou v daný rok vždy nejstarší, tj. vedoucí účastníci, ale také jejich rodiče a prarodiče a rodiče a prarodiče všech účastníků hrkání. Dolní věková hranice účastníků se pohybuje od tří do pěti let. Nejvíce početná je ale skupina hrkačů od šesti do čtrnácti, patnácti let. Jedná se především o chlapce, jen ojediněle se v průvodu hrkačů objevují také dívky. V některých vesnicích smí mít aktér i více než patnáct let. Řídícími osobami mezi aktéry jsou nejstarší hoši. Nazývají se *páni*, *stárci* nebo *bochmoní*, někdy jen *vedoucí*. Jejich pomocníky jsou obyčejně o rok mladší *podpáni* nebo *podstárci*. V jednom případě se navíc setkáváme s *vodiči*. Všem ostatním, tedy věkově nejmladším, se říká jednoduše *hrkači* nebo *klapači*, *klepači*, jindy jen *kluci*

¹ Stručný popis statku obsahuje vlastní popis statku, stupeň autenticity, historický přehled vývoje statku, popis jeho funkcí, užití materiály a technologie apod.

nebo *obyčejní*. Podle tradice a hierarchického uspořádání plní jednotliví aktéři obchůzky dané role a úkoly.

Postava Jidáše je nazývána vesměs tak, jak jsme zvyklí, tedy *Jidáš*, v některých vesnicích se užívá nářeční forma *Idáš*. Jidáš je bytost představující jednak apoštola Jidáše Iškariotského, zrádce Ježíše Krista, jednak je zosobněním zla jako takového. Je jím buď maskovaný živý představitel, obvykle nejstarší z účastníků hrkání, nebo neživá bytost, figurína. Svou vizáží i chováním vzbuzuje strach, ale spíše se stává objektem všeobecné zábavy. Na základě skutečností zjištěných během výzkumu, lze rozlišit několik typů Jidášů. Podle daného typu má představitel Jidáše možnost větší či menší svobody ve svém počínání. Svobodný Jidáš není nikým a ničím omezován, zachovává sice tradici vytvořený charakter postavy, ale dále mu nikdo nenařizuje, co má dělat. S jeho počínáním jsou spojeny určité rekvizity (mazadlo, koště, prut nebo hadice, pytel,...). Jidáš spojený provazem nebo řetězem s vodičem má sice také jistou volnost projevu, ale oba musí dodržovat stejné tempo. Představitel Jidáše se jakoby snaží utíkat vodiči z provazu. I Jidáš částečně usměrňovaný používá většinou ke svému konání rekvizity dvojího druhu: 1. sloužící k pošádlení přítomných (mazadlo, odmotané lano), 2. sloužící k výběru peněz (pokladnička, punčocha). Pouze v jedné obci mají Jidáše neživého, ovšem nejméně do 40. let 20. století ho představovali také samotní aktéři. Většina Jidášů nezpívá, nemodlí se a nemluví. V několika vesnicích dochází k závěrečnému potrestání Jidáše. Důvodem jsou jeho záporné, negativní projevy chování vůči ostatním aktérům a veřejnosti a také biblický podtext, vyzrazení Ježíše Krista římským vojákům.

Vybírání odměny za klapání probíhá na Bučovicku ve dvou termínech: na Velký pátek při obchůzce s Jidášem a na Bílou sobotu dopoledne. Páteční koledování se týká jen několika obcí a spočívá v tom, že odměnu vybírá sám Jidáš, sobotní vybírání je výsadou pánů (stárků). Jidáš dostává jen peníze, které pak rozdělí mezi sebe a pána, svého vodiče. Sobotní dary, jimiž jsou vajíčka, peníze, sladkosti, ale i suroviny jako mouka, krupice a podobně, rozdělí páni (stárci) všem účastníkům obyčeje.

Z důvodu stanoveného maximálního rozsahu textu v tomto oddílu jsou další podrobné informace obsaženy v příloze č. 1 tohoto nominačního návrhu.

4. Zeměpisná lokalizace výskytu statku:²

Kraj (kraje): Jihomoravský

Okres: Vyškov

Obec: Bohaté Málkovice, Bučovice (části Černčín, Kloboučky, Marefy, Vícemilice), Kojátky, Křižanovice, Milonice, Mouřínov, Nesovice (části Nesovice, Letošov, Nové Zámky), Nevojice, Rašovice, Uhřice

Část obce:

5. Identifikace nositele statku:

a) je-li jím fyzická osoba:

Jméno a příjmení: Ing. Josef Pukl

Datum narození: ██████████

Adresa trvalého pobytu: ██████████, 600 13 Brno

Korespondenční adresa:

Telefon: ██████████

² Kraj (kraje), okres (okresy), obec (obce), část obce. Pokud se statek vyskytuje na území více států, je třeba je výslovně uvést.

E-mail: [REDACTED]

Jméno a příjmení: Vítězslav Reška

Datum narození: [REDACTED]

Adresa trvalého pobytu:

Korespondenční adresa: [REDACTED] 683 33 Nesovice

Telefon: [REDACTED]

E-mail: [REDACTED]

Jméno a příjmení: Ing. Jaromír Handl

Datum narození: [REDACTED]

Adresa trvalého pobytu: Uhřice 10

Korespondenční adresa: [REDACTED] 683 33 Nesovice

Telefon: [REDACTED]

E-mail: [REDACTED]

Jméno a příjmení: Lubomír Cenek

Datum narození: [REDACTED]

Adresa trvalého pobytu:

Korespondenční adresa: [REDACTED] 685 01 Křižanovice

Telefon:

E-mail: [REDACTED]

Jméno a příjmení: Jitka Chramostová

Datum narození: [REDACTED]

Adresa trvalého pobytu:

Korespondenční adresa: [REDACTED] 683 33 Nesovice

Telefon: [REDACTED]

E-mail: [REDACTED]

Jméno a příjmení: Jana Hájková

Datum narození: [REDACTED]

Adresa trvalého pobytu:

Korespondenční adresa: [REDACTED] 685 01 Bučovice

Telefon: [REDACTED]

E-mail: [REDACTED]

Jméno a příjmení: Alois Žáček

Datum narození: [REDACTED]

Adresa trvalého pobytu: [REDACTED] 685 01 Bučovice – Vícemilice

Korespondenční adresa:

Telefon: [REDACTED]

E-mail:

Jméno a příjmení: Mgr. Miroslava Facková

Datum narození: [REDACTED]

Adresa trvalého pobytu: [REDACTED] 685 01 Bučovice – Kloboučky

Korespondenční adresa:

Telefon: [REDACTED]

E-mail:

Jméno a příjmení: Antonín Machala

Datum narození: [REDACTED]

Adresa trvalého pobytu: [REDACTED] 685 01 Bučovice - Černčín

Korespondenční adresa:

Telefon:

E-mail:

Jméno a příjmení: Vladislav Horák

Datum narození: [REDACTED]

Adresa trvalého pobytu:

Korespondenční adresa: [REDACTED] 685 01 Bučovice

Telefon: [REDACTED]

E-mail: [REDACTED]

Jméno a příjmení: Bc. Jiří Raušer

Datum narození: [REDACTED]

Adresa trvalého pobytu:

Korespondenční adresa: [REDACTED], 685 01 Bučovice

Telefon: [REDACTED]

E-mail: [REDACTED]

Jméno a příjmení: Josef Polouček

Datum narození: [REDACTED]

Adresa trvalého pobytu: [REDACTED] 685 01 Bučovice

Korespondenční adresa:

Telefon:

E-mail:

Jméno a příjmení: Mgr. Marie Hrubá

Datum narození: [REDACTED]

Adresa trvalého pobytu:

Korespondenční adresa: [REDACTED] 685 01 Bučovice

Telefon: [REDACTED]

E-mail: [REDACTED]

Jméno a příjmení: Lubomír Pukl

Datum narození: [REDACTED]

Adresa trvalého pobytu:

Korespondenční adresa: [REDACTED] 685 01 Bučovice

Telefon:

E-mail:

Souhlas nositele statku se zpracováním osobních, příp. citlivých údajů o nositeli statku:³
Nositel statku ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

a) *dává souhlas Ministerstvu kultury a Národnímu ústavu lidové kultury jako správci a zpracovatelům dat se zpracováním osobních údajů, příp. citlivých údajů, pro potřeby zpracování a posouzení nominace, případné vedení údajů v evidenci kulturních statků zařazených do Seznamu a s využitím těchto dat pro potřeby dokumentace a redokumentace statku,*

b) *dává souhlas Ministerstvu kultury a Národnímu ústavu lidové kultury jako správci a zpracovatelům dat se zveřejněním jména a příjmení při prezentaci tohoto statku v souvislosti se Seznamem.*

Datum a podpis:

b) je-li jím právnická osoba:

Jméno/název:

Sídlo (adresa):

Identifikační číslo:

Statutární orgán:

Kontaktní telefon:

Kontaktní e-mail:

Identifikace nositelů statku s podpisy je uvedena v příloze č. 3 tohoto dokumentu.

6. Souhlas nositele/nositelů statku s periodickou redokumentací:

Nositel/nositelé statku souhlasí s periodickou redokumentací statku prováděnou Národním ústavem lidové kultury zpravidla jednou za sedm let. Svým podpisem se zavazuje/zavazují, že pokud dojde k jakýmkoliv změnám v identifikačních údajích uvedených v bodě 5, neprodleně tuto skutečnost ohlásí Ministerstvu kultury.

Datum a podpis:

Souhlas nositelů statku je uveden ve zvláštní příloze tohoto dokumentu.

7. Autor statku, je-li znám:

Autor statku není znám.

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Adresa trvalého pobytu:

Korespondenční adresa:

Telefon:

E-mail:

³ Osobním údajem je ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů myšlena jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitého subjektu údajů. Zpracováním osobních údajů pak jakákoliv operace nebo soustava operací, které správce nebo zpracovatel údajů systematicky provádějí s osobními údaji, a to automatizovaně nebo jinými prostředky. Zpracováním osobních údajů se rozumí zejména shromažďování, ukládání na nosiče informací, zpřístupňování, úprava nebo pozměňování, vyhledávání, používání, předávání, šíření, zveřejňování, uchovávání, výměna, třídění nebo kombinování, blokování a likvidace. Citlivým údajem je pak takový osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů a genetický údaj subjektu údajů.

Souhlas autora statku se zpracováním osobních, příp. citlivých údajů o autorovi statku:⁴

Autor statku ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

a) dává souhlas Ministerstvu kultury a Národnímu ústavu lidové kultury jako správci a zpracovatelům dat se zpracováním osobních údajů, příp. citlivých údajů, pro potřeby zpracování a posouzení nominace, případné vedení údajů v evidenci kulturních statků zařazených do Seznamu a s využitím těchto dat pro potřeby dokumentace a redokumentace statku,

b) dává souhlas Ministerstvu kultury a Národnímu ústavu lidové kultury jako správci a zpracovatelům dat se zveřejněním jména a příjmení při prezentaci tohoto statku v souvislosti se Seznamem.

Datum a podpis:

8. Souhlas autora statku s užitím statku pro účely vedení Seznamu a jeho zveřejnění:

Autor statku souhlasí s užitím statku pro účely vedení Seznamu a jeho zveřejnění.

Datum a podpis:

9. Časové zařazení statku:

Obchůzky s Jidáši na Bučovicku jsou pamětníky a zápisy v obecních kronikách doloženy od druhé poloviny 19. století, prokazatelněji pak od 20. let 20. století. Ve většině zkoumaných obcí vykazuje obyčej souvislou kontinuitu do současnosti, někde došlo k několikaletému přerušení vlivem komunistické diktatury a následně k jeho obnovení.

(Podrobněji v příložených textech.)

10. Taxonomické zařazení statku:

Obchůzky s Jidáši v rámci velikonočního hrkání a klapání jsou lidovým obyčejem velikonočního tridua, ve zkoumaných obcích Bučovicka se jedná o neodmyslitelnou součást velikonočních svátků. Mají zde stejnou důležitost jako hody, mikulášské obchůzky, obyčeje a obřady v období adventu a Vánoc, ostatkové (masopustní) průvody a zábavy a další. Jsou pevnou součástí tamních lidových tradic i církevního roku. Jedná se o velikonoční obchůzku, tedy jednu z několika v rámci zmíněných tří dnů (Zeleného čtvrtku, Velkého pátku a Bílé soboty).

11. Objektivní faktory ohrožující statek, pokud existují:

Jediným možným faktorem, který by mohl způsobit zánik obchůzek s Jidáši, potažmo celého velikonočního hrkání a klapání, by byl klesající počet chlapců daného věku v dané obci (čili nízká porodnost), případně nezáměr samotných chlapců nebo jejich rodičů a prarodičů tuto tradici udržovat. K absenci samotné postavy Jidáše by mohlo dojít nenalezením vhodného kandidáta. V tomto smyslu si zatím aktéři dokázali poradit, třebaže tím porušili stanovenou věkovou hranici potenciálního představitele do 15, někdy 18 let (například v Nesovicích bylo představitelem Jidáše 21 let a byl vybrán z vedlejší obce Nesovic, aby ho malí aktéři nepoznali. V roce 2015 v Milonicích se za Jidáše ustrojil 40letý tatínek jednoho z aktérů).

12. Záchranná opatření na eliminaci rizik zániku statku, existují-li tato rizika:

V daných obcích je tradice velikonočního hrkání a klapání spojeného s obchůzkami s Jidáši pevně zakořeněna. Předávání tradice funguje nejen mezigeneračně, z rodičů na děti,

⁴ Viz poznámka č. 11.

ale také od starších chlapců mladším. Kromě provádění pravidelné dokumentace a výzkumu, je třeba případně vést rozhovory s jejími současnými i dřívějšími nositeli ve smyslu opakovaného připomínání kořenů tamních tradic a faktu, že Bučovicko je jednou z mála oblastí v naší republice, kde se postavy Jidášů vyskytují.

Na základě zjištěných skutečností navrhuji záchranná opatření na několika úrovních:

I. na úrovni nositelů statku neustálým působením stávajících nositelů na další generace. Nejdůležitější v tomto smyslu je zasvěcování mladších aktérů pány či stárky do jejich rolí, dále působení rodičů a prarodičů předáváním svých vlastních zkušeností

II. na úrovni obecních úřadů a spolků ve zkoumaných obcích pravidelným dohledem nad udržováním obyčeje.

III. na úrovni mateřských a základních škol nenásilnou, spíše hravou formou seznamovat s tímto místním zvykem v souvislosti s velikonočním cyklem, umožněním pořádání odborných přednášek v rámci výuky, výstavek a dalších aktivit seznamujících a propagujících tento zvyk.

IV. na úrovni odborných institucí pořádáním odborných přednášek, video produkcí, výstav, vydáváním tiskovin a pravidelnou dokumentací zvyku v jednotlivých obcích.

V. na úrovni církevní působením místních farářů v rámci náboženské výuky

VI. na úrovni Krajského úřadu Jihomoravského kraje a Ministerstva kultury ČR v rámci grantových opatření a především propagace

13. Prameny, literatura a odkazy na dokumentační materiál, který není přímou přílohou tohoto listu:

PRAMENY (výběr)

(jen ty, v nichž jsou zápisy o obchůzkách s Jidáši na Bučovicku nebo aspoň o obyčeji hrkání a klapání)

Kroniky:

V osobním vlastnictví:

Machala, Antonín: *Černčín IV.* (s. 70 – 71)

Jak se žilo v malé vesnici Letošov a v Nesovicích před II. světovou válkou, během války a po válce v letech 1935 – 1946. Pojednání napsal pan Jakubčík, rodák z Letošova, v roce 2004 (13 stran strojopisu, nyní ve vlastnictví Romana Hofra v Nesovicích 233).

V muzeu v Bučovicích (na zámku):

Josef III. Pokorný z Bučovic na Vícemilicích: *Kronika historie obce Vícemilic u Bučovic rodu Pokorných a Sekerků z Vícemilic.* Bučovice, březen 1973 – říjen 1974.

Ve Státním okresním archívu Vyškov se sídlem ve Slavkově (na zámku):

Kronika obce Kojátky, druhý díl; 1955-1977 (s. 231 – 232)

Pamětní kniha obce Letošova; 1924-1960 (s. 31 – 32, zmínka i o Jidášovi)

Pamětní kniha obce Rašovice; 1924-1977 (s. 193)

Pamětní kniha obce Uhřice; 1923-1949 (s. 14 a 25)

DVD:

Kafka, Luboš – Petrář, Tomáš: *Od Popelce do Provody*. Celovečerní etnologický dokumentární film v rámci projektu cíleného výzkumu GA AV ČR Žijící lidské poklady – Nositelé tradic II. Natočeno v letech 2008 – 2010.

LITERATURA (výběr)

(Barevně označené tituly se dotýkají navrhovaného obyčeje obchůzek s Jidáši na Bučovicku)

Brankovice. In: Nekuda, Vladimír (ed): *Vyškovsko. Vlastivěda moravská*. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškově, 1965, s. 309 - 310.

Bučovice. In: Nekuda, Vladimír (ed): *Vyškovsko. Vlastivěda moravská*. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškově, 1965, s. 311 - 315.

Církevní stavby v oblasti Ždánického lesa a Politaví. Turistická mapa v měřítku 1:50 000. Sdružení obcí Ždánického lesa a Politaví, 2000.

Černčín 855 let. Černčín 1141 – 1996. U příležitosti 855 let obce Černčina vydalo město Bučovice – občanské sdružení Černčín.

Černčín. In: Nekuda, Vladimír (ed): *Vyškovsko. Vlastivěda moravská*. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškově, 1965, s. 316 - 317.

Frolcová, Věra - Mikysková, Markéta: *Jidáši v povědomí a velikonoční tradici dětí (Prameny z Moravy 1997 – 1999)*. Český lid 87, 2000, č. 2, s. 135 - 154.

Frolcová, Věra: *Velikonoce v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad, spol. s. r. o., 2001.

Gregor, Alois: *Místní jména v okrese Vyškov*. Zprávy Vlastivědného muzea ve Vyškově. Leden 1963, č. 47 - 48.

Hosák, Ladislav: *Historický místopis země Moravskoslezské*. Brno, 1938.

Hrabalová, Olga: *Na bučovském poli*. Vyškov: Okresní kulturní středisko, 1990.

J. P. (Josef Pukl): *Z historie farního kostela v Nevojcích*. Vydáno u příležitosti 325. výročí obnovení kostela v Nevojcích v roce 1995.

Janušovi, manželé – Kremrovi, manželé – Mlčouch, Karel: *Naše Milonice*. Milonice: Obec Milonice při příležitosti sjezdu rodáků v roce 2014.

-Jo- (Jordán, František): *Kapitoly z dějin Bučovic*. *Náš život* 13, 16. 4. 1965, č. 16, s. 3.

- Jordán, František: *Z dějin Bučovic*. *Náš život* 14, 2. 9. 1966, č. 35, s. 3.
- Jordán, František: *Bibliografie okresu Vyškov*. Brno: Muzeum Vyškovska, Státní vědecká knihovna v Brna, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1980.
- Jordán, František: *Bučovice v dějinách*. *Muzejní a vlastivědná práce* 22, 1984, č. 1, s. 31–34.
- Jordán, František: *Bučovicko ve vlastivědné literatuře*. *Zprávy Vlastivědného muzea ve Vyškově*. Srpen 1965, č. 59 - 60.
- Jordán, František: *Kdy vznikly Bučovice*. *Náš život* 12, 11. 12. 1964, č. 50, s. 3.
- Jordán, František: *Mizí kus historie Bučovic*. *Náš život* 14, 20. 5. 1966, č. 20, s. 3.
- Jordán, František: *Nemovitě kulturní památky jižní Moravy: Okres Vyškov*. Svazek 1. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně pro Moravskou zemskou knihovnu a Památkový ústav v Brně, Muzeum Vyškovska a Okresní úřad ve Vyškově, Brno, 1998.
- Jordán, František: *Vyškovsko v tisku 1980 – 1990*. In: 100 let muzejní práce na Vyškovsku 1893 – 1993. Vyškov: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Muzeum Vyškovska ve Vyškově, 1993, s. 181 – 227.
- Jordán, František: *Vyškovsko v tisku 1991 – 2001*. *Zprávy Muzea Vyškovska*. 2006, č. 96.
- Jordán, František: *Vyškovsko v tisku roku 1965 a 1966*. *Zprávy muzea Vyškovska*. Prosinec 1968, č. 74, s. 13–21.
- Jordán, František: *Vyškovsko v tisku roku 1967*. *Zprávy muzea Vyškovska*. Listopad 1969, č. 79, s. 24 – 29.
- Jordán, František: *Vyškovsko v tisku roku 1968*. *Zprávy muzea Vyškovska*. Únor 1971, č. 85, s. 31 – 38.
- Jordán, František: *Vyškovsko v tisku roku 1969*. *Zprávy muzea Vyškovska*. Prosinec 1971, č. 88, s. 28 – 37.
- Jordán, František: *Vyškovsko v tisku roku 1970*. *Zprávy muzea Vyškovska*. Únor 1972, č. 89, s. 22 – 31.
- Jordán, František: *Vyškovsko v tisku roku 1971 a 1972*. In: 80 let muzejní práce na Vyškovsku 1893 – 1973. Brno: Muzejní spolek v Brně, Muzeum Vyškovska ve Vyškově, 1974, s. 197 – 210.
- Jordán, František: *Vyškovsko v tisku roku 1975*. In: *Socialistickou cestou: Sborník k nedožitým 80. narozeninám prvního dělnického prezidenta Klementa Gottwalda*. Brno: Blok, 1976, s. 123 – 131.
- Jordán, František: *Vyškovsko v tisku v letech 1973 a 1974*. In: *Socialistickou cestou. Sborník k nedožitým 80. narozeninám prvního dělnického prezidenta Klementa Gottwalda*. Brno: Blok, 1976, s. 109 – 122.

Jordán, František: *Z minulosti bučovických domů*. *Náš život* 14, 1. 4. 1966, č. 13, s. 3.

Kloboučky. In: Vyškovsko. *Vlastivěda moravská*. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškov, 1965, s. 349 - 350. Vladimír Nekuda (red.).

Kojátky-Šardičky. In: Vyškovsko. *Vlastivěda moravská*. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškov, 1965, s. 352 - 353. Vladimír Nekuda (red.).

Kraml, Jan - Blisová, Bedřiška - Bárek, Miroslav: *600 let Mouřínova: Sjezd rodáků a 25. výročí osvobození obce Sovětskou armádou*. Mouřínov, 1970.

Kramoliš, Čeněk: *Bučovský okres*. *Vlastivěda moravská II, Místopis Moravy, Díl I. Místopisu Brněnský kraj*. Brno: Musejní spolek v Brně, 1900, č. 9.

Kratochvíl, Augustin: *Bývalý statek Kojátky-Šardičky*. Ročenka spořitelny města Bučovic za rok 1930. Bučovice:1931.

Kratochvíl, Augustin: *Dějiny města Bučovic*. Bučovice: Spořitelna města Bučovic, 1919 - 1927, celkem 8 částí:

Křižanovice (u Slavkova). In: Vyškovsko. *Vlastivěda moravská*. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškov, 1965, s. 361 - 362. Vladimír Nekuda (red.).

Letonice. Obecní úřad Letonice, 2005.

Letošov. In: Vyškovsko. *Vlastivěda moravská*. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškov, 1965, s. 388. Vladimír Nekuda (red.).

Ličman, Alois: *Slavkovský okres*. Brno: 1921.

Mazalová, Josefa: *Jazykové poměry v Bohdalicích a v okolí*. *Zprávy Muzea Vyškovska*. Únor 1970, č. 81.

Málkovice Bohaté. In: Vyškovsko. *Vlastivěda moravská*. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškov, 1965, s. 372. Vladimír Nekuda (red.).

Mlateček, Karel: *Uhřice 1327 – 2002*. *Dějiny a současnot*. Uhřice-Slavkov u Brna, 2002.

Marefy. In: Vyškovsko. *Vlastivěda moravská*. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškov, 1965, s. 374. Vladimír Nekuda (red.).

Milonice. In: Vyškovsko. *Vlastivěda moravská*. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškov, 1965, s. 376 - 378. Vladimír Nekuda (red.).

Mikysková, Markéta: *Hrkači, klapači a Jidáši v okolí Vyškova a Bučovic*. In: *Lidové obyčeje na Hané a jejich slovní, hudební a taneční projevy*. Sborník příspěvků ze 7. konference o lidové kultuře na Hané 1998 ve Vyškově. Muzeum Vyškovska ve Vyškově 1999 s. 59 – 76.

Mikysková, Markéta: *Hrkači, klapači, Jidáši*. Vyškovské noviny IX, 24. 4. 1998, č. 16, s. 3.

Mikysková, Markéta: *Jidáši tropili neplechu*. Vyškovské noviny 10, 9. 4. 1999, č. 14, s. 1, 3.

Mikysková, Markéta: *Na Bučovicku opět chodili s Jidášem*. Vyškovské noviny 14, 25. 4. 2003, č. 17, s. 4.

Mikysková, Markéta: *Pozoruhodní „Jidáši“ v Mouřínově a Kloboučkách*. Vyškovské noviny 11, 28. 4. 2000, č. 17, s. 1,3.

Mikysková, Markéta: *V Nesovicích honili Jidáše*. Vyškovské noviny VIII, 4. 4. 1997, č. 13, s. 2.

Mikysková, Markéta: *Výsledky dotazníkové akce o dodržování lidových výročních obyčejů na okrese Vyškov v letech 1990-1995*. Vyškovské noviny 8, 4.4. 1997, č. 13, s. 5. - Totéž In: Muzejní zpravodaj 1997. Muzeum Vyškovska ve Vyškově, 1997, s. 13.

Mouřínov. In: Vyškovsko. Vlastivěda moravská. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškov, 1965, s. 381-382. Vladimír Nekuda (red.).
Náš okres. Příručka k učení o domovině pro žactvo škol národních. Vyškov: 1928.

Nekuda, Vladimír (red.): *Vyškovsko*. Vlastivěda moravská. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškově, 1965.

Nesovice. In: Vyškovsko. Vlastivěda moravská. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškov, 1965, s. 386. Vladimír Nekuda (red.).

Nesovice. Obrázky ze života vesnice. Obec Nesovice při příležitosti V. sjezdu rodáků. Nesovice:červen 2010.

Nevojice. In: Vyškovsko. Vlastivěda moravská. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškov, 1965, s. 388 - 389. Vladimír Nekuda (red.).

Nové Zámky. In: Vyškovsko. Vlastivěda moravská. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškov, 1965, s. 387. Vladimír Nekuda (red.).

Nové Zámky u Nesovic. Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Brně ve spolupráci s Reklamou ČEDOK, 1969.

Okres Vyškov: Soubor školních map 1:100000. Kartografie Praha, s. p., 1990.

Palowská, Markéta: *Dvanácti obcemi Vyškovska prošli Jidášové*. Vyškovský deník 10. dubna 2013, s. 12 (rubrika U nás doma)

Palowská, Markéta: *Formy a proměny darů a zákonitosti obdarování v obřadních obchůzkách zimního a jarního cyklu v některých oblastech Moravy a Slezska*. In: Dary a obdarování,

Studie Slováckého muzea 12/2007, Slovácké muzeum v Uherském Hradišti 2007, s. 117 – 124.

Průvodce oblastí Ždánického lesa a Politaví: Turistický atlas v měřítku 1:40 000. Kartografie Praha, s. p., 1990. Sdružení obcí Ždánického lesa a Politaví, 2000.

Rašovice. In: Vyškovsko. Vlastivěda moravská. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškov, 1965, s. 412 – 413. Vladimír Nekuda (red.).

Setinský, Jiří: *K otázce povýšení Bučovic na město.* Muzejní zpravodaj. Muzeum Vyškovska, duben 1996, s. 7.

Setinský, Jiří: *Materiály k dějinám dělnické třídy na Bučovicku.* In: Zpravodaj Muzea Vyškovska, Muzeum Vyškovska ve Vyškově, 1985, s. 23 – 25.

Setinský, Jiří: *Snahy města Bučovic o zřízení politického okresu v letech 1903 – 1939.* In: 100 let muzejní práce na Vyškovsku 1893 – 1993. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Muzeum Vyškovska ve Vyškově, 1993, s. 81-88.

Skokan, Jiří: *Z minulosti a současnosti Letonic.* Petr Brázda – vydavatelství spolu s Obcí Letonice, 2012.

Šardičky. In: Vyškovsko. Vlastivěda moravská. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškov, 1965, s. 434 – 435. Vladimír Nekuda (red.).

Uhřice. In: Vyškovsko. Vlastivěda moravská. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškov, 1965, s. 440. Vladimír Nekuda (red.).

Vícemilice. In: Vyškovsko. Vlastivěda moravská. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškov, 1965, s. 445 – 446. Vladimír Nekuda (red.).

Vrána, Josef: *Paměti obce Rašovic u Slavkova.* K tisku připravil Vincenc Vrána. Rašovice, místní národní výbor, 1947.

1131.1881.1981. 850 let obce, 100 let školy Křižanovice. Rada MNV v Křižanovicích, 1981.

200 let kostela sv. Petra a Pavla v Milonicích L. P. 180 – 2007 aneb Stručné nahlédnutí do života milonické farnosti v minulosti a dnes. Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, Římskokatolická farnost Milonice, 2007.

700 let Letonic. Místní národní výbor Letonice, 1978.

B. ZDŮVODNĚNÍ KANDIDATURY

Hlavní podmínky pro zapsání statku do Seznamu, jejichž splnění musí být popsáno pro každou z těchto podmínek zvlášť, jsou mimo jiné:

Statek je

- a) *dosud živý a má i v současnosti svou sociální a kulturní funkci a*
- b) *je součástí nemateriálního kulturního dědictví tak, jak je definováno v bodě 2 tohoto Metodického pokynu a*
- c) *je vysoce autentický a*
- d) *je předáván z generace na generaci*
- e) *je unikátní z hlediska ojedinělosti svědectví, které statek nese, a to zejména z pohledu historie, etnologie, kulturní antropologie aj. příbuzných společenských věd, a to v rámci souboru jevů (viz taxonomické zařazení statku v oddíle A tohoto dokumentu), k němuž statek náleží, a*
- f) *je vysoce reprezentativní pro soubor jevů (viz taxonomické zařazení statku v oddíle A tohoto dokumentu), k nimž náleží, v rámci regionu, nebo v celém státě, pokud je tento soubor jevů rozšířen po celém jeho území.*

Dále statek:

- g) *je vysoce reprezentativní ve vztahu ke společenstvím nebo jiným nositelům statku, zejména z hlediska jejich historické, sociální a kulturní identity a*
- h) *je navržen k zápisu na Seznam na základě účasti společenství nebo jiných skupin, popřípadě dotčených osob nebo jiných nositelů daného statku a s jejich svobodným, předběžným a poučeným souhlasem, který musí být doložen.*

Ad a) Obchůzky s Jidáši na Bučovicku jsou prokazatelně více než sto let udržovaným lidovým velikonočním obyčejem, spontánně předávaným z generace na generaci. Vyskytují se na nevelkém, ale souvislém území, které tvoří třináct sousedících obcí. V každé z nich má představitel Jidáše specifickou podobu i projevy, nezaměnitelné s ostatními. Nositeli velikonočního hrkání a klapání, do jehož rámce obchůzky s Jidáši patří, jsou většinou chlapci předškolního a školního věku. Obchůzky jsou ukázkou dětské samosprávy, v níž hlavními osobami jsou vždy nejstarší účastníci, kteří celou obchůzku řídí a dbají na celkový pořádek a pravidla. Jedním z nich je například Jidášova anonymita vůči nejmladším aktérům. Pro všechny hochy je účast v obyčeji možností seberealizace v části vesnické komunity, ve které musí dodržovat určitá pravidla, jejichž porušení znamená například snížení odměny z vybrané výslužky. Být velikonočním hrkačem či klapačem je také prestižní záležitostí. V tomto smyslu napomáhá obyčej sblížení dětí v dané obci, k utváření nových kamarádství a přátelství, má tudíž velký společenský význam.

Obchůzky dotváří kulturní obraz velikonočních svátků v jednotlivých obcích a podporují sounáležitost komunity.

Staletý výskyt Jidáše ve velikonočních obchůzkách chlapců ve třinácti bučovických obcích dokazuje, že je zde tradice pevně zakořeněna a tudíž bude jistě svými nositeli nadále udržována.

Ad b) Velikonoční hrkání a klapání je obyčej typický pro tzv. velikonoční třídní. Podle křesťanské tradice v tyto dny utichají zvony na věžích kostelů a kaplí a jejich zvuk nahrazují dřevěné nástroje (řehtačky, hrkače, klapače, tragače) v rukou chlapců, obcházejících několikrát denně vesnici. Součástí velikonočního hrkání a klapání jsou v některých oblastech naší republiky obchůzky s Jidáši, konající se na Velký pátek nebo Bílou sobotu. Jidášské obchůzky na Bučovicku jsou jedinečnou a přirozenou součástí velikonočního obyčejové tradice, která přetrvala do současnosti

prokazatelně v jihomoravském regionu Bučovicka a v Čechách na Pardubicku (Vodění Jidáše je od roku 2012 zapsáno na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky), proto je nutné je chránit a zachovat tak pro další generace.

Ad c, d)

Zvyk velikonočního hrkání a klapání spolu s účastí Jidáše je vysoce autentický a je prokazatelný minimálně po dobu tří generací. Je předáváný ponejvíce z otce na syna, případně z dědečka na vnuka.

Ad e)

Chození s Jidášem na Bučovicku se vyskytuje v třinácti obcích, které tvoří souvislý celek a nikde v širším okolí není tento obyčej zaznamenán. V současnosti je tato skutečnost srovnatelná s Voděním Jidáše na Pardubicku.

Ad g)

Obyčej je součástí kulturního a společenského života lidí v daných lokalitách a pomáhá dotvářet jejich celkový charakter.

Ad h) souhlasy doloženy

Čestné prohlášení navrhovatele:

Prohlašuji, že všechny údaje, které jsem výše uvedl/a jsou pravdivé a úplné a beru na vědomí, že uvedení údajů nepravdivých anebo neúplných je důvodem k vyřazení statku ze Seznamu. Zavazuji se, že v případě zápisu statku do Seznamu jsem povinen Národnímu ústavu lidové kultury poskytnout veškerá nezbytná data a součinnost pro redokumentaci statku podle čl. 5 a že jejich neposkytnutí může být důvodem k označení statku za ohrožený podle čl. 12, případně za zaniklý podle čl. 13.

Datum: 23. 2. 2016

Jméno a příjmení statutního orgánu navrhovatele: Mgr. Irena Chovančíková

podpis: Masarykovo muzeum v Hodoníně,
příspěvková organizace

Otisk razítka:

IČ: 00090352, DIČ: CZ00090352
Nejsme plátcí DPH ©

Nominaci zpracovala Mgr. Markéta Palowská

Souhlas se zveřejněním údajů

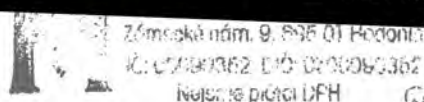
Navrhovatel souhlasí se zveřejněním nominační dokumentace

včetně osobních údajů – s výjimkou osobních údajů
(nehodící se škrtněte)

Datum: 23. 2. 2016

Podpis: Masarykovo muzeum v Hodoníně,

Otisk razítka:

C. SCHVALOVACÍ DOLOŽKA

Statek k zápisu do Seznamu navrhl:

Jméno či název navrhovatele a datum předložení návrhu: 26.2.2016
MASARYKOVO MUZEUM V HODONÍNĚ

Podpis:

Datum doručení návrhu na Ministerstvo kultury: 1.3.2016

Číslo jednací: MK 15947/2016 ORNK ; MK 39701/2016 ORNK

Pořadové číslo návrhu: 16/2016

Nominaci posoudili z odborného hlediska:

Jméno či název posuzovatele, text a datum zpracování posudku:
PhDr. ILONA VOJANCOVÁ - POSUDEK z 19.9.2016

Doporučení posuzovatele: DOPORUČUJE ZÁPIS STATKU

Podpis: VIX POSUDEK č. j. MK 59831/2016 ORNK

Jméno či název posuzovatele, text a datum zpracování posudku:
PhDr. LUBOŠ KAFKA - POSUDEK z 30.9.2016

Doporučení posuzovatele: DOPORUČUJE ZÁPIS STATKU

Podpis: VIX POSUDEK č. j. MK 62895/2016 POD

Jméno či název posuzovatele, text a datum zpracování posudku: /

Doporučení posuzovatele: /

Podpis: /

Doporučení Národní rady pro tradiční lidovou kulturu k zápisu statku do Seznamu:

Doporučení Národní rady: STATEK DOPORUČEN K ZÁPISU

Datum a podpis předsedy: VIX ZÁPIS Z JEDNÁNÍ RADY 24.11.2016

Souhlas ministra kultury se zápisem:

Datum souhlasu ministra kultury se zápisem statku do Seznamu:

Číslo jednací: MK 79508/2016 ORNK

Podpis ministra kultury: [REDACTED]

Souhlasem ministra kultury je návrhový list považován za list evidenční.

Datum zápisu statku do Seznamu:

Pořadové číslo statku v Seznamu:

D. REDOKUMENTACE STATKU

Údaje o periodické redokumentaci statku:

Datum:

Nález:

Návrh nápravných opatření:

Datum:

Nález:

Návrh nápravných opatření:

Datum:

Nález:

Návrh nápravných opatření:

Doporučení Národní rady pro tradiční lidovou kulturu s označením statku za ohrožený:

Datum posledního šetření (redokumentace) statku:

Nález:

Návrh nápravných opatření a datum nejbližší kontroly statku:

Stanovisko Národní rady k označení statku jako ohroženého:

Datum a podpis předsedy:

<p><i>Souhlas ministra s označením statku za ohrožený:</i> <i>Číslo jednací:</i> <i>Datum a podpis ministra</i></p>
<p><i>Datum označení statku v Seznamu za ohrožený:</i></p>
<p>Doporučení Národní rady pro tradiční lidovou kulturu s výmazem označení statku za ohrožený:</p>
<p><i>Datum posledního šetření (redokumentace) statku:</i></p>
<p><i>Nález:</i></p>
<p><i>Stanovisko Národní rady k výmazu označení statku za ohrožený:</i></p>
<p><i>Návrh dalších nápravných opatření, bude-li jich třeba:</i> <i>Datum a podpis předsedy</i></p>
<p><i>Souhlas ministra s výmazem označení statku za ohrožený:</i> <i>Číslo jednací:</i> <i>Datum a podpis ministra</i></p>
<p><i>Datum výmazu označení statku v Seznamu za ohrožený:</i></p>
<p>Doporučení Národní rady pro tradiční lidovou kulturu k označení statku za zaniklý:</p>
<p><i>Datum posledního šetření:</i> <i>Nález:</i> <i>Doporučení Národní rady:</i> <i>Datum a podpis předsedy:</i></p>
<p>Souhlas ministra kultury s označením statku za zaniklý:</p>
<p><i>Číslo jednací:</i> <i>Datum:</i> <i>Podpis ministra kultury:</i></p>
<p><i>Datum označení statku v Seznamu za zaniklý:</i></p>

E. ZMĚNA NOSITELE/NOSITELŮ STATKU

<p>Změna nositele statku:</p>
<p>a) je-li jím fyzická osoba:</p>
<p><i>Jméno a příjmení:</i></p>
<p><i>Datum narození:</i></p>
<p><i>Adresa trvalého pobytu:</i></p>
<p><i>Korespondenční adresa:</i></p>
<p><i>Telefon:</i></p>
<p><i>E-mail:</i></p>
<p>Souhlas nového nositele/nových nositelů statku se zpracováním osobních, příp. citlivých údajů o nositeli statku:⁵</p>
<p><i>Nositel statku ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů</i> <i>a) dává souhlas Ministerstvu kultury a Národnímu ústavu lidové kultury jako správcům a</i></p>

⁵ Viz poznámka č. 12

zpracovatelům dat se zpracováním osobních údajů, příp. citlivých údajů, pro potřeby zpracování a posouzení nominace, případné vedení údajů v evidenci kulturních statků zařazených do Seznamu a s využitím těchto dat pro potřeby dokumentace a redokumentace statku,

b) dává souhlas Ministerstvu kultury a Národnímu ústavu lidové kultury jako správciům a zpracovatelům dat se zveřejněním jména a příjmení při prezentaci tohoto statku v souvislosti se Seznamem.

Datum a podpis:

b) je-li jím právnická osoba:

Jméno/název:

Sídlo (adresa):

Identifikační číslo:

Statutární orgán:

Kontaktní telefon:

Kontaktní e-mail:

Souhlas nového nositele/nových nositelů statku s periodickou redokumentací:

Nositel/nositelé statku souhlasí s periodickou redokumentací statku prováděnou Národním ústavem lidové kultury zpravidla jednou za sedm let. Svým podpisem se zavazuje/zavazují, že pokud dojde k jakýmkoliv změnám v identifikačních údajích uvedených v bodě 5, neprodleně tuto skutečnost ohlásí Ministerstvu kultury.

Datum a podpis:

I. PŘÍLOHY K ČÁSTI A, B a D

Příloha č. 1 – dokumentace statku: podrobný popis, audiovizuální dokumentace, apod. včetně udělení souhlasu se zveřejněním takovýchto textových nebo audiovizuálních materiálů (prohlášení o vlastnictví licence).

Příloha č. 2 – mapa, do níž je zakresleno místo či oblast, kde se statek vyskytuje.

Mapa výskytu velikonočních občůzek s Jidáši na Bučovicku v letech 1997–2015

Příloha č. 3

A. Identifikace nositele statku

B. Souhlas nositele/nositelů statku s periodickou redokumentací

C. Svobodný, předem daný a poučený souhlas nositelů statku se zápisem

Příloha č. 2

Mapa výskytu velikonočních obchůzek s Jidáši na Bučovicku v letech 1997–2015

(použito jedné z příložených map v publikaci: Nekuda, Vladimír (ed): *Vyškovsko. Vlastivěda moravská*. Brno: Musejní spolek v Brně a Okresní vlastivědné museum ve Vyškově, 1965.)

Obce vyznačené:

Zelené – místa výskytu dosud živé tradice obchůzek s Jidáši

Modře – místo zaniklé tradice obchůzek s Jidáši (Letnonice)

Oranžovorůžově – centrum zkoumané oblasti (Bučovice)

Červeně – středisková centra okresu Vyškov (mimo Bučovice)

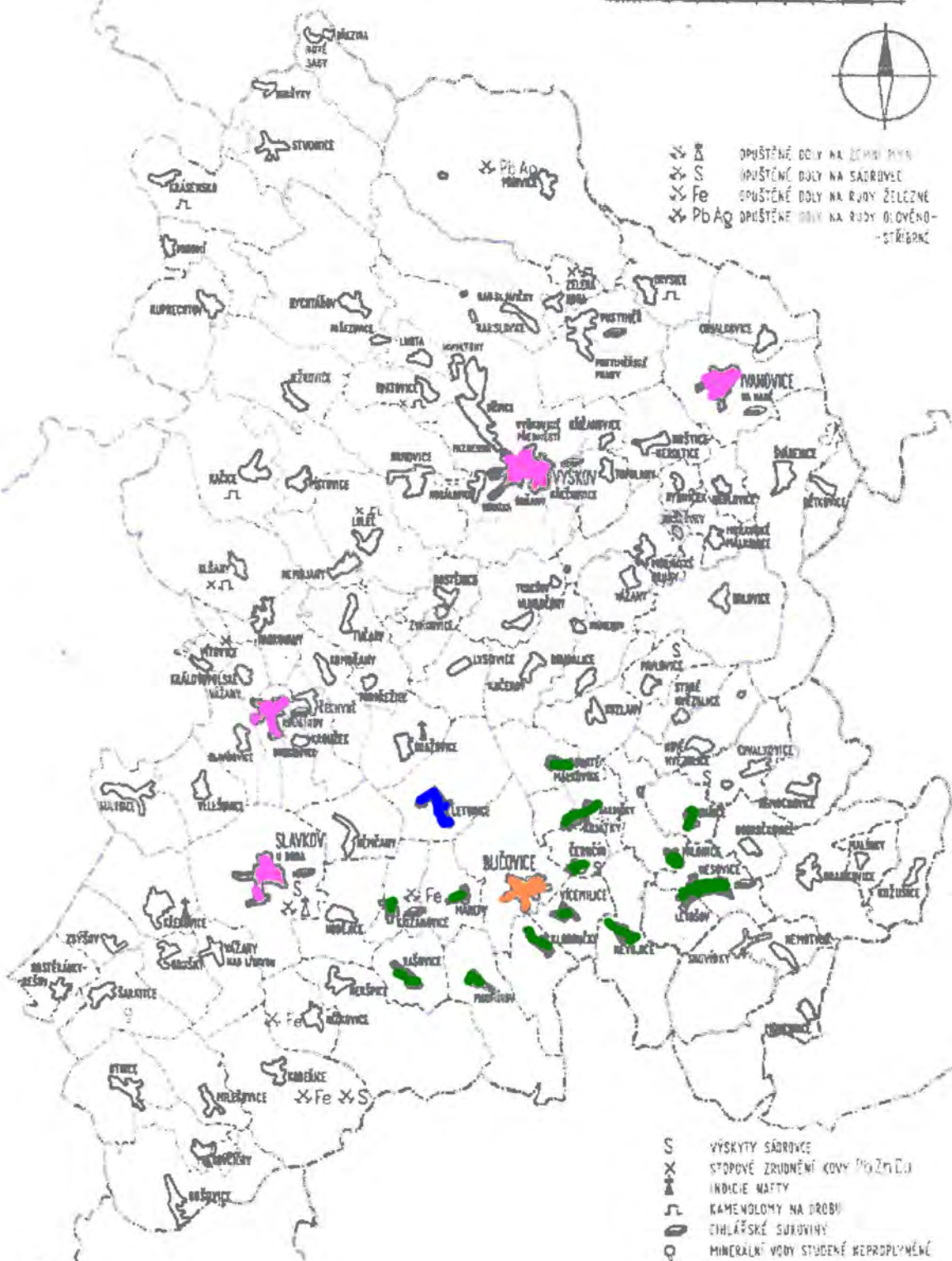

KRAJ JIHMORAVSKÝ - OKRES VYŠKOV

1 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 km

- ZN OPUŠTĚNÉ DOLY NA ZEMNÍ RYBN
- S OPUŠTĚNÉ DOLY NA SÁDROVCE
- Fe OPUŠTĚNÉ DOLY NA RUDY ŽELEZNE
- Pb Ag OPUŠTĚNÉ DOLY NA RUDY OLOVĚNO-STŘEBNÉ

- S VÝSKYTY SÁDROVCE
- X Zn Cu STOPOVÉ ZRUZNĚNÍ KOVY (Pb, Zn, Cu)
- X Na INDICIE NAFTY
- X Ca Mg KAMENOLOMY NA DROBNÍ
- X Ca Mg DĚLAŘSKÉ SUROVINY
- X Ca Mg MINERÁLNÍ VODY STUJENĚ NEPROPLÝVĚNÉ
- X Ca Mg MAREK, MĚDOVÝCH, PUDROVÝCH